

Talousarvion 2022 ja taloussuunnitelman 2023 – 2024 laadintaohje

Talousarvioita koskevat säännökset

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä talousarvio ja taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että

- se toteuttaa kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan
- siinä hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet
- taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen
- talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää kunnanvaltuusto. Kunnanhallitus vastaa talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta.

Suomen Kuntaliitto on antanut suosituksen kunnan ja kuntayhtymän talousarviosta ja -suunnitelmasta. Kirjanpito tulee järjestää siten, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista tilinpäätöksessä laadittavassa talousarvion toteutumisvertailussa.

Lain verotusmenettelystä 91 a §:n mukaan kunnan tulee ilmoittaa seuraavan vuoden tuloveroprosentin suuruus 17.11. mennessä Verohallinnolle.

Yleinen talouskehitys

Kuntien vuoden 2020 tulo- ja menokehitykseen vaikutti laajasti koronaepidemia. Peruspalveluiden turvaamiseksi ja kuntien talouden tukemiseksi valtio osoitti kuntatalouteen mittavasti tukea. Vaikka kriisin vaikutuksia kuntatalouteen ei voida täsmällisesti mitata, on nähtävissä, että koronatuki ylitti epidemiasta aiheutuneet nettokustannukset.

Pitkittänyt epidemiatilanne vaikuttaa kuntatalouden kehitykseen vuonna 2021 hidastaen toimintatulojen kasvua. Toisaalta yhteisöveron jako-osuuden korotus ja valtionosuuden myönteinen kertymä helpottavat vielä 2021 kuntien taloutta. Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset kasvattavat loppuvuonna kuntien menoja.

Vuonna 2022 kuntatalouden toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan, kun koronaepidemian hoidosta aiheutunut suurin menopaine poistuu. On kuitenkin todennäköistä, että syntynyttä hoito- ja palveluvelkaa puretaan täysimääräisesti, mikä aiheuttaa sosiaali- ja terveystaloudessa lisämenoja. Myös väestön ikääntyminen lisää em. palveluiden käyttöä. Omalta osaltaan kuntien menoja kasvattavat kuntien tehtävien laajennukset.

Toimintatulojen arvioidaan vuonna 2022 laskevan noin 8 prosenttia muun muassa korona-avustusten poistuessa. Yhteisöverotulojen jako-osuuden määräaikaisen korotuksen päätyminen hidastaa verotulojen kasvua. Valtionosuudet kasvavat runsaat 5 prosenttia hallitusohjelman mukaisten tehtävälaajennusten, valtionosuuden lisäyksen ja indeksikorotuksen vuoksi.

Sote-uudistus vaikeuttaa suunnitelmavuosien 2023 ja 2024 laadintaa.

Riskienhallinta

Talousarvion laadintaprosessin yhteydessä on tarkasteltava kunnan toimintaan liittyviä riskejä ja toimenpiteitä, joilla niitä voidaan hallita. Tavoitteiden kannalta merkittävimmät riskit esitetään talousarviossa toimialueitasolla.

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnanvaltuusto vahvistaa toimialueille toiminnan ja talouden tavoitteet talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavissa sekä kuntastrategian linjausten mukaisia. Tavoitteiden tulee olla sellaisia, että ne voidaan saavuttaa toimialueiden omin toimenpitein. Tavoitteiden tulee olla realistisia suhteessa toimialueen toiminnallisiin mahdollisuuksiin.

Talousarvioasiakirjaan kirjatut toiminnalliset tavoitteet ovat lautakunnittain sitovat.

Toimintatulot ja -menot

Vuoden 2021 talousarvio valmistellaan 10 euron tarkkuudella ja vuosien 2023-2024 taloussuunnitelma 100 euron tarkkuudella. Tuloarviot ja määrärahat ilmoitetaan arvonlisäverottomina.

Menojen osalta tulee noudattaa kulukuria. Kaikkia menoeriä ja toimintoja tulee tarkastella kriittisesti ja arvioida olisiko ne mahdollista toteuttaa kustannustehokkaammin. Palkoissa varaudutaan 1 % tasokorotukseen. Muut toimintamenot eivät saa kasvaa vuoden 2021 tasosta ellei perusteena ole rakenteellinen tai toiminnallinen muutos. Kokonaisuutena toimintatuottojen ja -menojen tulee pysyä kunnanhallituksen kullekin toimialueelle hyväksymän raamin puitteissa.

Käyttötalouden talousarvioraami ja sitovuus

Vuoden 2022 talousarvion raamin pohjaksi on otettu vuoden 2021 alkuperäinen talousarvio, johon on tehty palkkojen tasokorotuksen lisäksi toiminnan edellyttämät määrärahalisäykset. Tulosalueittain talousarvion menoraami on seuraava:

Kunnanhallitus *)	4 929 800 e
Sivistysltk	8 513 200 e
Tekninen ltk	5 447 900 e
Rakennusltk	249 600 e

*) poislukien pelastustoimi, ympäristöpalvelut, sosiaali- ja terveystaloudet

Käyttötalouden sitovana tasona on toimintatulot ja toimintamenot lautakunnittain ilman suunnitelman mukaisia poistoja ja laskennallisia eriä.

Verotulot

Mäntyharjun kunnanvaltuusto hyväksyi 9.11.2020 vuoden 2021 tuloveroprosentiksi 20,75 %. Samassa kokouksessa päätettiin vuoden 2021 kiinteistöveroprosentit. Kunnan talousarvioraami perustuu hyväksytyihin veroprosentteihin. Verotulokertymän ennustamisessa käytetään apuna Kuntaliiton veroennustekehikkoa.

Kuntaliiton toukokuun veroennusteen mukaan Mäntyharjun verotulot vuonna 2022 olisivat 23 157 000 euroa. Vastaava luku vuonna 2023 olisi 23,4 milj. euroa ja vuonna 2024 23,9 milj. euroa. Ennustetta päivitetään säännöllisesti.

Verotulojen ennustamisessa seurataan myös Valtiovarainministeriön julkaiseman Kuntatalousohjelman 2022-2025 kuntatalouden kehitysarvioita.

Valtionosuudet

Kuntaliitto julkaisi 12.5.2021 ensimmäisen arvion kuntien valtionosuudesta vuodelle 2022. Laskelman mukaan kunnille myönnetään valtionosuutta yhteensä 10 461 milj. euroa vuonna 2022, mikä on 5,1 % kuluva vuotta enemmän. Valtionosuusluku sisältää peruspalveluiden ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien lisäksi valtionosuuksiin kirjattavat verotulomenetysten korvaukset. Luvussa on myös huomioitu vuoden 2021 koronatukipaketin sisältämän verotulojen maksun lykkäysmenettelyn takaisinperintä, mikä ennusteessa näyttää odotettua pienemmältä. Kuntaliiton toukokuun ennusteessa Mäntyharjun valtionosuuden arvioidaan vuonna 2022 olevan 19 896 329 euroa. Vuoden 2023 valtionosuuden ennakoidaan pienevän noin 8 % ja jäävän noin 18,3 milj. euroon. Vuonna 2024 valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 18,7 milj. euroa. Sote-uudistusta ei ole huomioitu ennusteissa.

Valtiovarainministeriö julkaisee peruspalvelujen valtionosuuksista ennakkolaskelmia. Laskelmissa ei ole mukana opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia. Talousarvion laadinnassa seurataan myös VM:n ennusteita.

Lopulliset päätökset vuoden 2022 valtionosuudesta tehdään aivan vuoden 2021 lopussa.

Vuosikate

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka toimintakulujen jälkeen jää käytettäväksi investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Suunnitelmavuosien vuosikatteen tulee olla vähintään suunnitelman mukaisten poistojen suuruinen, jotta kunnan velkamäärä ei lisäänty. Mikäli kunta investoi sumu-poistojen määrää enemmän, tulee investointien rahoitusvaihtoehdot selvittää tarkasti.

Investointiosa ja sitovuus

Investointeina käsitellään hankkeet ja hankinnat, joiden suuruus on vähintään 20 000 euroa. Määrärahojen lisäksi investointiosa sisältää investointihankkeiden mahdolliset tuloarviot. Investointeja suunniteltaessa tulee arvioida investoinnin vaikutus käyttötalousmenoihin.

Investointiohjelma valmistellaan taloussuunnitelmakaudelle ja kahdelle seuraavalle vuodelle eli yhteensä 5 vuodeksi.

Useammalle vuodelle jaksottuvien hankkeiden osalta esitetään hankkeen kokonaiskustannusarviot sekä niiden jaksottuminen suunnitelmavuosille.

Leasingrahoituksella tehtävät hankinnat budjetoidaan ja kirjataan vuosikuluksi käyttötalousosaan.

Investointiosa on valtuustoon nähden sitova hankkeittain.

Lainat

Mäntyharjun kunnan lainamäärä oli vuoden 2020 lopussa 20 241 000 euroa, 3 563 e/asukas. Konsernin lainamäärä oli 32 297 434 euroa, 5 685 e/asukas. Tavoitteena on pitkällä aikavälillä vähentää korollisten lainojen määrää.

Aikataulu

Talousarvion 2022 laadinta on alustavasti aikataulutettu:

- Talousarvioseminaari luottamushenkilöille 6.9.2021
- Talousarvion lautakuntakäsittely 19.10.2021
- Talousarvion käsittely kunnanhallituksessa 1.11.2021
- Tulovero- ja kiinteistöveroprosenttien vahvistaminen 15.11.2021
- Talousarvion käsittely kunnanvaltuustossa 15.11.2021